БЕЛАРУСКАЯ ДУМКА

Цана нумэру 50 кап.

Выходзіць тройчы у тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Востра-Брамская, № 9.

Год I. | Субота, 3 мая 1919 г. | № 3.

Вільня, 2—V—19 г.

У першы дзень мая пралетарыят усяго сьвету спраўляе сьвята.

У гэты дзень заціхаюць майстэрні і хвабрыкі.

У гэты дзень работнікі прыбіраюцца у лепшыя сьвяточныя вопраткі і наюць песьні аб волі і шчасьці.

У гэты дзень прыбіраецца вуліца ў чырвоны колер.

Бо ў гэты дзень работнікі сьвяткуюць пачатак свайго вызваленьня с-пад уціску капітала, што разам яўляецца пачаткам новага вольнага, брацкага жыцьця шчасьлівых людзей, шчасьлівых народаў, калі ня будзе паноў і хлопаў, сытых і галодных, дзяржаўных і забраных.

Здавалася, што гэткае жыцьцё ужо недалёка, што гэткае шчасьце ужо зусім надходзіць.

Пасьля таго, як мільёны пралетарыяў, мільёны бедных працоўных людзей пагінула на карысьць імперыялізма і капіталізма, шмат у каго з нашых братоў прасьвятлелі вочы, шмат хто зразумеў, што як пяецца у беларускай народнай марсельезі:

Ад веку мы спалі і нас рaзбудзілі,
Мы знали, што трэба рабіць:
Што трэба свабоды, зямлі чалавеку,
Што трэба зладзеяў пабіць.

Працоўная грамада спазнала, хто яе супраўдашні спрадвечны вораг і каго трэба пабіць.

І народы Расеі ськінулі царызм і абмежылі благую волю вялікага панства.

Праўда вымагае адзначыць, што зрабіў гэты ня толькі мястовы пралетарыят, але і селянін у салдацкім шынэлю.

Былі прагалошаны вялікія лозунгі аб правох чалавека і нацыі.

Усьведамленьне працоўнай грамады усяго сьвету ішло хутка наперад. Гэтаму памагаў голад, памагала здань сьмерці.

Здавалося, што вот-вот ужо, дзякуючы гэнаму усьведамленьню, стануць ў адзін шчасьлівы карагод усе нацыі сьвету і кожды чалавек будзе чалавеку не ваўком, а братам.

Так здавалася...

Але мусіць, шчэ мала усьведамілася працоўная грамада.

І на сёлетні пралетарскі Вялікдзень, на сёлетняе першамайскае сьвята нам давялося з вялікім смуткам, жалем, і болем праканацца, як далёка мы ад поўнай сьвядомасьці, як клясовай так і нацыянальнай у лепшым значэньні гэтых слоў.

І сяньні у нас не сьвята у пралетарыята, а хаўтуры, хаўтуры крывавыя, жудасныя.

Праўда, маўчаць майстэрні і хвабрыкі, але гэта—моўчкі могільніка, бо за іх грымяць арматы, трэшчаць кулямёты і бахаюць стрэльбы.

І работнікі прыбіраюцца ня ў лепшыя сьвяточныя вопраткі, а ў патронныя ленты.

І вуліца прыбіраецца у чырвоны колер чалавечай крыві, сьвежай, у гэтае сьвята разьлітай.

А па вялікаму абшару зямлі, дзе дыктатура пралетарыата, часовае, казалі нам, патрэбнае зло, горкія лекі чалавецтву, выраблілася, дзякуючы дактарам-канавалам, выраблілася на зьдзек над тым жа пралетарыятам, дзе на гэту дыктатуру сталі пазіраць як на што-сьці паўсёднае і самадаўлеючае, дзе далі волю зьвярыным інстынктам, там, на гэным вялікім абшару, пралетарскія дзеткі, і бацькі, і жонкі пахнуць з голаду, клянучы той пралетарскі устрой і шкадуючы аб старэй панскай няволі.

Якім крывавым, галодным, страшным прыйшло да нас сёлета гэтае сьвята.

Што мы бачым каля сябе?

У гэты дзень пралетарскае радасьці адна частка пралетарыята як затуканы зьвер, сядзіць, схаваўшыся, у сваіх пячорах і нарах і дрыжыць, баючыся брата-пралетарыя. Другая частка, упіўшыся, як чадам, дрэнным, не на яго пралетарскую галаву віном шовінізму і папраўдзе пакрыўджаная у сваім праве завадзіць лад у роднай хаце без няпрошанай паказкі чужынца, разьлівае сваю пралетарскую кроў за гэтае права. А трэцьція і чацьвертыя мусяць краіць сэрца бачучы, як чужынцы з аднаго боку і з другога боку топчуць і вынішчаюць зямельку бацькоў іх. А іншыя, нясучы гора і няшчасьце, галодную сьмерць пралетарыяту, пэўны, што толькі яны маюць манаполію на праўду і социалізм і што іх паслалі на сьмерць за радасьць, шчасьце і лепшае жыцьцё гэтага пралетарыяту.

Дзе-ж тое брацтва, дзе-ж тая роўнасьць і вольнасьць?

Сам Люцыпар рагоча у пеклі, захлібаецца ад крывавай радасьці...

Вільня у поўнай бязпечнасьці

У Менску чырвоны тэррор.

Троцкі прыехау ратаваць фронт.

Дзе бальшавіцкія камісары?

Доля б. губэрнатара Вяроўкіна.

О не, браты, шчэ надта а надта мала усьведаміліся мы! І як у праўдзівых дзікуноў лёгка меняюцца у нас думкі і пачуцьці. Як дзікуны, мы лёгка ймём веру уселякім авантурнікам, што дэкляруюць нам адразу рай на зямлі, калі мы толькі паслухаем іх і пойдзем за імі. Як дзікуны, мы лёгкаверна слухаем і йдзём, вельмі позна бачучы, што коштам нашае крыві робяцца адны авантуры. Мы забываемся, што лёзуг: „Здабудзем волю толькі сваймі рукамі“, што ён мае толькі адно, а не два і ня дзесяць значэньняў.

Дык будзем праўдзіва усьведамляцца.

Дык будзем жа сваім простым і шчырым работніцкім і мужыцкім розумам, сваімі мазалістымі рукамі здабываць новае жыцьцё і будаваць яго.

Будзем шанаваць у кождым с паміж сябе чалавека брата, роўнага і вольнага сына-грамадзяніна адраджонай Беларусі, бяз рожніцы веры і нацыі.

Абаронім сваю непадзельнасьць і незалежнасьць. Зможам нашых старых катаў с панскага боку і нашых новых кравасмокаў з боку спэкулянтаў хвальчывага комунізму.

Мы дружна устанем с касамі, сярпамі,
Прагонім зямлі палачоў,
Няхай нас сустрэнуць палямі, лесамі
Грамады працоўных людзёў!

АБОЕ—РАБОЕ.

Чем кумушек считать, трудиться, не лучше ли, кума, на себя оборотишься?

Раней мы ужо пісалі, што бальшавіцкая Масква фактычна зрабіла падзел Беларусі, адарваўшы ад нас і далучыўшы да сябе усю Усходнюю Беларусь. Спакінутыя ж немцамі абшары Заходняе Беларусі на загаду Масквы былі далучаны да бальшавіцкае Літвы, каб павялічыць апошнюю і умацаваць так званую „Рэспубліку Літвы і Беларусі“.

Падзел быў зроблен без узякага сумленьня і сораму з боку комуністаў, так, што навет ня можна ім гэтага выбачыць іхнай ідэйнай фанатычнасьцю.

І аднак жа яны, ня чуючы сучка у сваім воку, ахвотна заўважаюць бярно у воку „братоў сваіх“—польскіх чарнасотнікаў-шовіністаў.

У № 10 бальшавіцкага „Жыцьця Нацыянальнасьцяў“ (Орган Народнага Камісарыята па справах нацыянальнасьцяў) знаходзім стацьцю аб „самаазначэньню наізнанку“ па рэцэпту паноў.

Тут цікава тое, што сьпецыяльны у гэтых справах орган робіць закіды паном, што яны перакручываюць самаазначэньне. Цікава дзеля таго, што усім жа ведама, як бальшавікі зламалі усе лёзунгі аб правох нацыяў, як яны заблудзіліся у трох соснах, кажучы аб сваім сучасным паглядзе на самаазначэньне, як Ленін не разумеў Бухарына, а той — Леніна, калі разгледалася нацыянальнае пытаньне на 8 зьездзе партыі.

Вось яны, тыя важнейшыя бальшавіцкія закіды паном:

«...Разам с тым цераз пасрэдства сваіх рэакцыйных выданьняў і нязьлічоных бюро і камітэтаў, разсеяных па ўсіх сталіцах Эўропы і Амэрыкі, паны пасыкаюцца давесьці, што далучэньне Літвы і Беларусі да Польшчы пакажацца ня толькі актам гістарычнай справядлівасьці, адбудаваньнем Польшчы у яе гіста-

рычных межах, але і спаўненьнем прынцыпа самаазначэньня. Ня глядзячы на сваю рэакцыйнасьць, паны разумеюць, што аднаго факту гістарычнай прыналежнасьці мала і што у цяперашні час патрэба абы што навейшае і ямчэйшае. Ведаючы, што цяпер дужа пытаюць на паміжнародным палітычным рынку так званае «самаазначэньне» і бачучы, якія трюкі робяць з гэтым ходкім таварам майстры палітычнай сьпекуляцыі у сусьветым масштабу,—паны разьюшона гамоняць аб „самаазначэньню“ Літвы і Беларусі.

Але слова «самаазначэньне» разумеецца так свойабразна, што выходзе неспадзеваная рэч. Меншчына з 8% польскага насяленьня (па прызначэнню саміх жа паноў) і другія ваколіцы з яшчэ мяньшэйшым працэнтам яго абвешчаюцца чыста-польскімі па сваіму складу. Разгадка у тым, што паны разумеюць «самаазначэньне» ня у змыслу «самаазначэньне народаў», а ў змыслу „самаазначэньня... панскіх земляў“.

«Во дзеля прыкладу некалькі цыфраў з артыкулу *ул Студніцкаiа* (Naród a Państwo № 9—10, 1918 г., стр. 3). Агулам у польскіх руках зямлі было: у Віцебшчыне—532,713 ці 40,2%, у Магілеўшчыне—551,014 ці 33,5%. А *З. Л.* (Лэмпіцкі?) у № 16 таго ж самага журнала маркуе агульны пляц панскіх (*польскіх*) памесьцяў на Беларусі яшчэ болей вісокімі цыфрамі: так на Віленшчыну ён прыймае цыфру 690.000 дзес., на Віцебшчыну—816.000 дзес., на Магілеўшчыну —1.300.000 і на Меншчыну — 2.052 000 дзес. Паны разважаюць так: „раз мы валадаем паловай зямлі на Беларусі, дык, значыцца, Беларусь—край ня беларускі, а польскі, і дзеля таго падлегае далучэньню да Польшчы“...

„Успамінаюць аб 70% беларусаў у Меншчыне, дык толькі дзеля того, каб сказаць аб іх надта а надта грэбуючы. З такою безсаромнаю наругаю, што аж ня ймецца другому веры, робяць яны гэткае памеркаваньне: калі „удзельную вагу“ аднаго беларуса прыняць за адзінку, дык „удзельная вага“ аднаго паляка будзе роўна прынамсі васьмём. Беларусаў 70%, а палякоў 8%, але калі браць пад памеркацыю іхную „удзельную вагу“, выходзе блізка таго роўныя суадносіны: 8Х8=64 і 70 (№ 9—10, стр. 37)“.

„Карыстаючы с тае прыгоды, што каталіцкая парафіяльнасьць на Беларусі знаходзіцца у руках польскага духавенства, паны прылічаюць усіх каталікоў да палякоў, што даець ім дужа раздзьмуханую цыфру польскага насяленьня“.

«Заходняя Эўропа (і Амэрыка) дастаюць весткі аб адносінах на Беларусі і Літве блізка што адно толькі з польска-панскіх рук“.

„Цяпер зьяўляецца пытаньне: што маркуюць рабіць паны з Беларусьсю і Літвою, калі-б яны трапілі да іх у рукі? Водле аўтарытэтнага разьясьненьня журнала „Naród a Państwo“, трэба-б было распачаць палёнізацыю гэтых абласьцяў“.

„...яны трапілі б у клешчы гвалтоўнай палёнізацыі, якая рабілася-б гэткім спосабам: вялікія маёнткі адчуждаюцца і распрадаюцца перасяленцам з Польшчы, што дало-б магчымасьць лёгкага супакоіньня у ёй зямельнага пытаньня і тымчасам дужа-б зьвязала з ёго вялікія абшары новых абласьцей, даючы новую і блiскучую эканаміцкую відаль“.

„Для беларуска-літоўскіх сялян гэныя відалі далёка не бліскучы“...

Мы мусім на гэты раз згодзіцца з бальшавіцкім органам.

Напісаў ён аб панох праўду.

Але мы мусім і на гэты раз спытацца: на што-ж расейскія бальшавікі, праўда што дзеля іншых мэтаў і іншым спосабам, а робяць гвалт з Усходняй Беларусьсю?

На што ім было далучаць яе да Маскоўшчыны?

На што ім наш *падзел?*

Бо ніхай лепей ня будзе на сьвеці саўсім ніякіх межаў і кардонаў.

А калі ня тое, чаму гэта на „беднага Макара“ і ад каммуністаў шышкі сыплюцца? N.

Беларусь, ты не загінеш,
Беларусь, ты не памрэш,
Волі-долі ня пакінеш,
Варагоў перамажэш.
Беларусь, ты маеш многа
Сёл, мястэчак, гарадоў,
І дадуць яны даволі
За свабоду вяякоў.
З імі крыж свой цяжкі здымеш
Той нядолі, што нясеш.
Беларусь, ты не загінеш,
Беларусь, ты не памрэш!

АМЭРЫКАНЕЦ.

(Гл. № 2).

Ен не хацеў спорыць. Казаў: „Пачакай. Стары не захоча й слухаць. Яму фэрма даражэй за маю і сваю бацькаўшчыну“.

Цяпер за сталом стары, сёрбнуўшы колькі лыжак, хлопнуў нібы раптам, па газэце і завёў сваю любую гутарку аб прынаднасьці фатэрлянда, што найлепшы ёсьць ён сярод імпэрыяў і краеў.

— Я і славянаў люблю, — казаў ён у канцы: — я і славянаў люблю, бо жыў хлапцом у Польшчы і Літве і ведаю. Ды трэба праўду казаць: мягкі народ, дужа ў іх цьвёрды народ: за многа думаюць аб усім сьвеце, аб небе і не бярудца за паляпшэньне свае зямлі... Так.

Максім лічыў лішнім паказываць старому, што не згаджаецца з ім.—„Тупы ты, як даўбня,—думаў ён, схіліўшыся над талеркаю,—самаўверэнны немец. Гдзе-ж табе ўсё абхапіць і зразумець“...

А стары гаманіў:

— У чалавеку павінны быць дзьве роўных часткі: цьвёрдая і мягкая. У немца гэта якраз палавінкі. У другіх народаў — як калі. А ў славяніна мягкая часьць залішне вялікая на кошт цьвёрдай, дужа залішне.

— Эт! Часьці...—ня вырываў Максім:—у чалавека дзьве часьці: душа і цела. У славяніна дух за цела, і толькі. А пражыцьцё... Здолеюць некалі і яны жыць практычна, як немцы.

— Не, пане. Немец і ў Амэрыцы жыве, а душою ён—у фатэрляндзе, у дзедаўшчыне, а славянін... — Стары махнуў рукою: — таму ўсё роўна.

— А славянін бліжэй да вялікага чалавека, каторы мусіць знайсьці сілы парваць старую зьвязь, базыруючую на інстынктах, на прызвычцы, і шкодную наагул навет бацькаўшчыне, вось!

— Пхе, пане Максіме! Я згаджаюся, што ў таго ёсць трошку вялічэйшага духу, хто здолеў з беларускіх лапцяў і цемнаты выбрацца ў амэрыканскія заможныя фэрмэры і здабыць асьвету. Але-ж славянін жыве пачуцьцём і толькі марк о ц ы ц а аб дзедаўшчыне, замест практычнага нямецкага клопату. І гутарка яго аб вялікім чалавеку знача... знача толькі тое, што туга па бацькаўшчыне выліваець з берагоў і зараз пагоніць яго з Амэрыкі... Ха! Не?

Максім чырванеў. Эльза бачыла, што стары любіць яго, а не спадзяецца на яго славянскую натуру і загадзя забягае у тыл яму, каб ня ўцёк, і баялася, каб ня надта балюча было мужу, і пачынала зварачываць гутарку на іншыя размовы.

Сяньні, калі Максім ужо ў спальні цалаваў сонных дзетак, яна шчытна абхапіла яго за шыю і пачала:

— Максінька, даражэнькі, залаценькі! Мы паедзем на Беларусь, паедзем. Няхай стары спакойна дажыве, — паедзем. Лесапілку пабудуем, і хаця нявялічкі такі хвальварчык на пасэсію возьмем. Я тут нуджуся... А там мы... там я навучу вясковых дзяўчат гарадзкія спаднічкі насіць, шыць, навучу прыгожыя прычоскі рабіць. А ў сьвяты дзень—гармонік, скокі, танок. Макся, міленькі мой! я прашу цябе: паедзем. Я ня ганю цябе за твае гутаркі... Я ведаю, чаго думаеш ты аб вялікім чалавеку. Я спагадаю табе... Толькі жыцьцё неяк ня спрыяе таму.

— Эльзя! І ты, дарагая, ня знаючы, празрыста адбіваеш уплыў дзядзькай самотнасьці,—казаў нездаволенна Максім;—ты кажаш без паважнасьці. Няўжо ты думаеш аба мне, як дзядзька? Памыляецеся вы абое. Я ведаю, што раблю,—трохі залучаў дайжа ён—я патраплю сьпнуць усякія ланцугі з волі, хаця-б гэтыя ланцугі былі—балесныя згукі бацькаўшчыны. Чалавек шмат навыдумляў ланцугоў і пут! Павіннасьць да бацькаўшчыны, ха... Я перш за ўсё волен хачу быць сам у сабе ад усякіх людзкіх пут. Я патраплю парваць іх. Чуеш,—срога зьвярнуўся ён:—заўтра-ж забараніць Язэпу і Монці гаварыць з Лёвай і Галяй пабеларуску. Адна прашкода—добра вучыцца паангельску. Я амэрыканец і яны—амэрыканскія дзеці...

— Макся!..

— Спаць хочу.

Ціхамірная начавая ціша распаўсюдзілася і ахапіла фэрму. Пазаснулі будынкі, сьшыліся дрэвы і ўсё жывое, пакладліся людзі. Спалі Монця і Язэп, пагутарыўшы аб тым, што малады гаспадар прыехаў смутны, нявясёлы, і пасьміяўшыся з маўклівага старога эмігранта, пінчука Рыгора, што на ўсю іхную размову незразумела буркнуў пад нос: „Затым сьляпы плачыць, што сьцежкі ня бачыць“. Кохаючы і сярдуючы на маладых і хворую сярэдзіну, заснуў і стары Рыгор. Усё спала, усё было ціха і было ўжо позна. Далёка, далёка ў пушчы кукарэкнулі колькі разы дзікі певень. Яму адгукнуліся галагуты на фэрмскай куросадні. Чорны конь, што пад цямнеючым дрэвам працавіта хрупаў салодкае былле і скуб касьнікі пырнiку, на мамэнт ставіў вушы і пакідаў хрупаць, калі крычалі пеўні, адылі ўзноў хрупаў у ядронай цемні амэрыканскай ночкі. І яшчэ пазьней было, бадай ці ня блізка дасьвецьця ўжо, калі заблекатала ў за-

АПОШНІЯ НАВІНЫ.

Вільня у поунай бязьпечнасьці.

З афіцыяльнай польскай вайсковай крыніцы мы даведаліся перад самым выпускам газэты, што на ўсіх кірунках фронту бальшавіцкае войска адбіта польскім войскам. Бальшавікі адсунуты ад Вільні на досіць вялікую адлегласьць. Палажэньне на фронтах с кождаю часінаю робіцца лепшым ля польскага войска і горшым ля бальшавіцкага. Можна сказаць напэўна, што бальшавікі больш не адважацца адбіраць Вільню, бо пасьля заўзятых баёў, што былі надоячы, яны выбіліся з духу і згубілі апошнюю надзею. Вільня знаходзіцца у поўнай бязпечнасьці.

Чырвоны тэррор у Менску.

Як кажуць людзі, што ўцяклі з Менску, там цяпер у зьвязку з падзеямі на фронце забуяў чырвоны тэррор.

Камісар Крывашэін быццам сказау, што калі бальшавікі мусяць уцячы з Менску, дык раней яны заліюць вуліцы панскаю крывёю...

Менчане перахазваюць, што **на наш фронт ужо прыехау „сам“** Троцкі падбухторываць бальшавіцкае войска, каб бараніліся як мага.

„ГАСПАДАРОУ“ ВЯЗУЦЬ.

Ясная сама па сабе справа адраджэньня і незалежнасьці Беларусі ўжо даўгі час выясьняецца беларускай сьвядомай інтэлігенцыяй, і беларускі народ адгукаецца на кліч людзей, каторыя выйшаўшы з сялянскай ці мяшчанскай хаты, цяпер нясуць сьвет веды цямнейшым сваім братом і вядуць іх да лепшага, разумнейшага, вольнага і незалежнага жыцьця. Калі казаць наагул, то беларускі народ ужо зразумеў, што толькі тады ён будзе мець людзкае жыцьцё, калі ён сам, а ня чужынцы будзе гаспадарыць на роднай зямлі зьлітай яго крывёй і потам.

Аднак ёсьць яшчэ шмат у нас людзей, каторыя гэтага ня хочуць зразумець. Гэта або людзі, каторым яшчэ не даволі выясьнена карысьць быць самім гаспадарамі ў сваёй хаце, або людзі каторых гэтак атуманіла і потым настрашыла полёнізацыйнае або русыфікацыйнае духавенства, што яны навет без загаду ксяндза ці папа баяцца падумаць аб сваёй незалежнасьці, каб не папасьці за гэта ў пекла ці чысьцец. Або, яшчэ гарэй. гэта людзі (як паны, часьць інтэлігенцыі), каторыя сьвядома прадаюць беларускі народ, каторыя хочуць зробіць наш харошы, з багатай душой народ гноем, на каторым пасадзіць суседзкую краску, бо яна ім лепш падабаецца, чымся беларуская. Гэтыя людзі не задумаваючыся хочуць колёнізаваць Беларусь сялянамі суседзкіх старонак. Есьць яшчэ частка ў нас людзей, каторыя зусім ня цікавяцца доляй роднага краю. Што для іх родны край? „як будзе, так няхай будзе, абы нам было добра“ — кажуць яны. Гэтыя апошнія цяпер пачынаюць адчуваць, што не заўсёды ім будзе добра. Напрыклад, згодна з апошнімі весткамі, уся вышэйшая на чыгунках адміністрацыя прысылаецца з Варшавы і ўжо едзе ці мо прыехала да нас. Гэты ясны прыклад павінен, наканец, адчыніць вочы тым, каторыя дагэтуль ня бачаць шкоднасьці быць прыдаткам да чагось дужэйшага.

Наагул, тая ці іншая залежнасьць ад другога народу ці гаспадарства, робіць тое, што з краю залежнага цягнуцца ўсе сокі для краю дужэйшага, ад каторага ён залежыць.

Янучонак.

куці авечка і забрахалі сабакі за абвораю ў полі і ўзноў запанавала ціша.

У гаспадарскім будынку, у рагавым пакою перхаў і кіхкаў стары, а ў другім рагу, у ціхенькім пакою ціхае сьвятло лямпачкі аблівала змрокам куткі са сьпячымі дзеткамі. А ў глушэйшых і цёмных пакоях жартліва шмыкалі чорныя начніцы і лучалі, каб наляцець адтуль на Максіма і абсыпаць яго п'яным макам сьненьня, хмельным зельлем соннай трывогі і мляваасьці, і снувалі і снувалі, сьмяючыся самі сабе, снувалі павучыньне снатворнае, што цягнулася з усіх часоў, з усіх краін сьвету, ня маючы ў сваім неабхопным абшару а ні пачатку, а ні канца. Туліліся па кутках чорныя начніцы, ускідаючы тое павучыньне на сьпячага Максіма, каб упіўся ён соннай прыёмнай атрутаю, каб аддаў сваю волю і пакарыўся трывожнаму сьненьню. І спаў чалавек і сьніў чалавек.

«...Вечар. Цёмна. Ен прыехаў з поля. Сядзіць у хаце на калодачцы і разуваецца. Цела ныець і просіць адпачынку. Вобуў мокры

— Адарка! — кажыць ён Эльзе, трудна пазнаючы не ў растоптаных лапцёх, горкай ад пылу і поту кашулі і абшарпанай, няскладнай спадніці. — Адарка, пасушы мой вобуў.

У хаце чаўкае аграмадны ёркшыр мешанку... Лыч відочна расьце ў яго доўгім і войстрым; дыбіцца шчэць на гарбу. Які там ёркшыр! Проста нашская сьвіньня, што сьвіньнёй-кракадзілам амэрыканцы завуць.

— Максім! — кажа Адарка мужу хрыплым, прастудным голасам, — ня-го ты сьлеп, хоць-бы якую асіну з лесу зьвёз, жолаб выдаўбаў; зірні—уся жыжка выцякае, калі гэтыя сьвінячкі, ваўкі іх парэж, усё з нагамі ды з нагамі ў яду.

Выцягнула Адарка гаршкі з печы і цугун з вадою. Пачала крупеню падліваць. Пара заслала ўсю ўбогую хату. Дзеці — Лёўка ў лапленых даматканых штонінах на матузках, з цыпкамі на нагах, і Галя замурзаная, худзенькая ў кашулёнцы, як луб адзадзі, — лезуць да гаршкоў, просячы ў маткі крупенькі забяліць.

— Дай ім — кажа добра-спакойна Максім.

— Трасцы ім! — ірвець сэрца Адарка сваім крыкам. — Зьядуць і без пасталякі.

Ен паехаў у панскі лес у дровы. Насек. Вязець. Конь абмёрз дробнай шэраньню. — Но, но! — памагае яму ў варотах, гдзе цяжка ўзьвезьць.—Во-й бацька прыехаў, чуцен голас Адаркі. — Тата, тата!! — галосяць дзеці, гайдаючы па лаўцы з печы да вакна. А на лаўцы навалена, як пападзе; шапка, жупан, міска з ложкамі, шкумацьцё. Адхіснулась ад крука ў сьцяне Галінка, пераступаючы крывымі ножкамі цераз жупан на лаўцы. — Ай!! — крыкнуў Максім: апшаснулась дзяўчынка і паляцела з міскаю, з чаропкамі, з жупаном на дол. — Максім! Галіна забілася .. — ірвець сэрца Адарка сваім прастудным, злым крыкам»...

— Макся! Максінька! Прачніся. Што ты крычыш праз сон? — трывожна гладзіць яго Эльзачка пухлаю рукою па гарачай шчацэ. І ён прачыхаецца перапалоханы, з мокрым лобам і стукаючым сэрцам.

—Ух!—цяжка а з палягчэньнем радасьці ўздыхае ён і ловіць мягкую ручку Эльзы на сухіх губах і прыжымае. І цягне яе, дарагую і спагадаючую, ўсю да сябе, да грудзей.

— Макся! Ты бачыў кепскі сон? — пытаецца яна, узлёгшыся на грудзі і цалуючы яго ў мокрыя валасы на ілбу.

— Эльзачка, дарагая! Жоначка мая любая, — гаварыў ён, і рапт м ярка і ясна з цемнаты успамінаючы той сон, — красачка мая, Эльзінька...

І яна чула, як дрыжэлі яго рукі і што яму робіцца халодна.

Лягла з ім побач, зарінула яго, прытулілася да яго, палажыла яго руку сабе пад галоў. Гладзіла яго твар нежна і дэлікатна і шаптала яму:

— Макся мой, саколік мой! Што нам быць гордымі і вялікімі. Будзем, якімі будзецца. Паедзем у Меншчыну, заарэндуем фальварчак. Лёву і Галю будзем вучыць. Будзем працаваць. Ты наўчыш хлапцоў ляпей гаспадарыць і... асіць пінжакі і галстухі паамэрыканску. Я наўчу дзяўчынак шыць плацьці на эўропэйскі лад і стужкі ўплетаць у валасы прыгожымі бандамі. Па сьвятых днёх будзем хадзіць у царкву, потым пойдзем туды, гдзе скокі, музыка, бяседа... Пабудуем каменную хату і млын з паравічком. Будзем жыць!

Цішэй дыхаў Максім.

— Чуеш, Максінька мой даражэнькі, Максічка залаценькі?

Ен пачуваў, што ня меў і ня маець нейкага цьвёрдага падмуроўку, і прыціхаў у жальбе пад словы ласкі і любасьці.

М. Гарэцкі.

Канец.

У ВІЛЬНІ.

Справа харчоў.

Расклееныя па гораду апавяшчэньні толькі ў польскай мове, што ўжо прывезена і што будзе выдавацца на чалавека ў месяц: пшоннай мукі 12 хунтаў, сала 1 хунт, цукру 2 хунты, солі 1 хунт ды газы (карасіны) 3 хунты на сям'ю.

Асобы на ўрадах у польскай гасударственай службе, апрача звычайных норм для свае сям'і, атрымаюць двайную норму для сябе асабіста.

Вельмі цікава, што ўсё гэта мае поўную аналогію з бальшавіцкімі камісарамі, якія, як ведама так сама карысталі з надзвычайных службовых прывілеёў.

Апавяшчэньне падпісана панам Мацеям Ямонтам, які калісьці прызнаваў сябе... не палякам, а беларусам.

Дзіўна нам толькі, чаму раней пан Осмолоўскі уважаў за патрэбнае друкаваць апавяшчэньні ува ўсіх краёвых мовах, а яго вяльможнасьць пан Мацей Ямонт не прызнае гэта магчымым...

Няўжо-ж харчы для Вільні гэта спэцыяльная польская ласка, а Амэрыка гэта байкі?

Што-ж рабіць, спытаемся аб гэтым амэрыканскай дэлегацыі, якая да нас мае прыехаць...

Паліцыя, а ня міліцыя.

Па загаду ўлады віленская міліцыя здабыўшая ў першыя дні надта нядобру славу, пасьля грунтоўнай чысткі пераіменавана ў паліцыю. Прыймаюцца палякі, як і раней, і па рэкамэндацыі.

Панікеры.

29-га красавіка зраньня польская частка насяленьня рынулася з манаткамі ўцікаць з места па Лідзкаму тракту, баючыся помсты бальшавікоў. У Упраўленьні Палескіх чыгунак сьпярша сталі выдаваць служашчым і іх сем'ям білеты на выезд у Варшаву. Вакзал быў забіт палякамі, але пад вечар уцякачы з Лідзкага тракту і з вакзалу патроху варочаліся, бо паніка зьменшылася.

Да прыезду Банку.

Ня прыехаўшы 1-га маю з прычыны падзей на фронце, Варшаўскі банк, як паведамляюць, прыедзе на гэтых днёх. Мэта яго — менка грашавых знакоў і зраўнаваньне іх па курсу, што асабліва важна, бо грамадзянства задыхацца ад спэкуляцыі.

Справа валюты.

Найбольш балючай у сучасным мамэнце ёсьць справа валюты Скрозь, з усіх бакоў мы чуем скаргі на безпарадкі у грашавых справах. Керэнкі, маркі, думскія, асыгнаты, а навет і царскія рублі з малымі нумэрамі ня хочуць прыймаць, а калі і прыймаюць, дык так абніжаюць іх вартасьць, што проста хоць гвалт крычы. Як ні як нямецкая ўлада ў гэтым кірунку з першага дня акупацыі ўстанавіла парадак, бо дбалі каб спэкулянты ня дзёрлі са шкуры жыхараў края.

Вялікі ўжо час, каб польская ўлада зьвярнула ўвагу па абдзіраньне беднага народу спэкулянтамі і зрабіла парадак з валютай. Вымагае гэтага «роўнасьць і вольнасьць» а тажа і справядлівасьць.

Мусім пры гэтым адзначыць, што не адказуюцца прыймаць керэнкі і маркі толькі адны грамадзяне жыды, хоць і прыймаюць іх у палавіннай вартасьці.

Камітэт дзяржаўнага будаўніцтва.

Як выясьняецца, Камітэт дзяржаўнага будаўніцтва прызнан установаю, патрэбнаю для краю. Камітэт зьменены, пэўне пачне працаваць, як прыдзе з Варшавы камісар „усходніх земляў“ Осмалоўскі.

Сярод жыдоў.

На працягу двух тыдняў блізка ўсе жыдоўскія крамы не адчыняюцца, бо гандляры баяцца пагромаў, хоць польская ўлада ў асобе вышэйшых прадстаўнікоў заврае. што пагрмаў ня будзе. Сярод жыдоў гаманяць, што з паміж іх многа зьбіраецца выяжджаць у Лібаву, бо, кажуць, там спакайней.

Трэба спадзявацца, што каталіцкае духавенства. кажучы з амбоны аб брацкай любасьці і ўседараваньні шмат паможа выцьвярэзіцца людзём, хварэючым ад чаду шовінізму і чалавеканялюбства.

Аб усім па троху.

Сярод праваслаўнага духавенства.

Тутэйшае праваслаўнае духавенства дзеля таго, што даходы ад зямель і дамоў бальшавіцкім дэкрэтам зьнішточапы, ня можа, як яно само прызнаецца, разьвіваць дабрачыннай дзеяльнасьці. Духаў манастыр, замажнейшая да вайны абіцель, цяпер ня маючы машчэй свв. Антонія, Іоанна і Еўстахвія, вывезеных у часе вайны у Маскоўскі Данскі манастыр, а разам з гэтых ня маючы і багамольнаў, зусім зьбяднела. Брацця з архірэям Елеўферыем зламыліся па 200 рублёў з кожнага, купілі мукі і гароху і гэтаю посьніцаю доўгі час баваць душу ў целе *Крошкамі ад гэтага жабрачага столу жывіцца цяпер і бывшы віленскі губэрнатар Вяроўкін.*

Дзе падзеліся бальшавіцкія камісары.

Быўшы старшыня Камітэту дзяржаўнага будаўніцтва Казлоў, задзержаны ў Новай Вялейцы ў вялікую суботу з поездам, што йшоў на Менск, па ўстанаўленьні нявінчасці ў бальшавізьме, на шкоду, ня выпушчаны, дзеля таго што выпусьцілі заместа яго нейкіх яго аднафамільцаў а яго павязьлі ў Варшаву каб там падробна разгледзіць.

Работніцкае жыцьцё.

Сьвята 1-га мая.

Дзень работніцкага сьвята 1-га мая прайшоў спакойна; па гораду маніфэстацый ні ходаў ня было, работнікі не працавалі, крамы былі ўсе зачынены.

Зачыненая праз колькі дзён да 1-га мая каталіцкая польская кнігарня на Даміпіканскай вуліцы у работніцкае сьвята была адчынена і таргавала як у звычайны дзень...

Каталіцкая, ультра-шовіністычная, варожая ліцьвіном і беларусам польская газэта „Dziennik Wileński“ працавала цэлы дзень і выпусьціла нумэр пасьля работніцкага сьвята, прызнанага ўсім сьветам і навет варшаўскім „несацыялістычным“ польскім урадам...

З „Dzien. Wil.“ гэта трапляецца ўжо другі раз. Мы ня ведаем, што зробяць друкарскія работнікі з работнікамі друкарні кс. Руткоўскага, дзе друкуецца „Dzien. Wil.“ каб навучыць іх работніцкай салідарнасьці.

Ну што-ж, гэта і ёсьць ушанаваньне «свабоды», перакананьнёў і знамянітай „роўнасьці“!

Паміж б. савецкіх служачых.

Нам перадаюць, што служашчыя б. савецкіх устаноў, ня маючыя ніякіх адносін да бальшавізму, як прыкладам „Рады народнае гаспадаркі“, „Камітэта дзяржаўнага будаўніцтва“ і інш. цяпер у надта благім палажэньні. Тыя, што родам з Менску, адарваныя ад сям'і, пачалі колектыўную просьбу перад польскаю ўладаю аб выдачы пропуску з Вільні да бліжэйшай савецкай станцыі. Можна спадзявацца што ўлада аднясецца да гэтага спагадна.

Новыя беларускія кнігі.

Цяпер „Беларус. Выдавецкае Т-ва“ друкуе:

1) *„Дзяцінныя гульні“*, сабрала і апрацавала Л. Чарняўская.

2) *„Апошняе спатканьне“*, драма ў 4-х актах Галубка.

3) *„Васілёк“*, драма А. Паўловіча.

4) *„Страхі жыцьця“*, драма ў 3-х актах Фр. Алехновіча.

5) „Rodny Kraj“, другое пасьля лемантара чытаньне (лацінскімі літарамі) Л. Чарняўскай.

6) *Геаграфія Беларусі*—А. Смоліча.

Рэдакцыя просіць чытароў „Беларускае Думкі“ пісаць аб усіх падзеях жыцьця на вёсцы і ў горадзе, аб тым, што дзеецца у сваёй хаці і у бліжэйшай дзержаўнай ці грамадскай установе, у школі, на рабоці у полі, ў лесі, на фабрыцы, заводзе, чыгунцы ды усюдых.

Пішыце аб сваіх патрэбах і жаданьнях, а злашчы—крыўдах.

Весткі павінны быць пэўныя.

Подпіс і адрэс дапісчыка толькі для ведама рэдакцыі.

№ 3 „Белар. Думкі“ ня выйшаў у пятніцу з прычыны сьвяткаваньня 1-га мая.

Чародны нумэр выйдзе у панядзелак 5-га мая.

Рэдактар і выдавец
І. Вайцяховіч.